

TOMÁŠEK, M.: **Právní systémy Dálného východu II.** Praha: Nakladatelství Karolinum, 2019, 368 s., ISBN 978-80-246-3897-3.

Problematika práva Dálného východu se objevuje na stránkách časopisu *Správní právo* jen zcela sporadicky. Přesto se sluší upozornit čtenáře na druhý díl Tomáškovy práce *Právní systémy Dálného východu*. Tato kniha nás vede k zamyšlení nad tím, jak se v globálním světě může správní právo vyvíjet.

Ke studiu správního práva můžeme přistupovat z dlouhodobé srovnávací perspektivy a v tomto ohledu je nepřehlédnutelný příklad staré Číny se specifickou byrokratickou kulturou. Ještě zajímavější je však hledisko recentní komparatistiky. Ve XX. století se na Dálném východě protkalo mnoho protikladných vlivů, které zapůsobily odlišně od toho, co známe z vývoje práva na evropském kontinentu a v anglo-americké oblasti. Přitom se v posledních letech setkáváme v literatuře srovnávacího práva s mnoha pokusy vysvětlit, v čem se čínské, japonské a korejské právní systémy nejen opět vzájemně sbližují, ale i dále otevírají zahraničním účinkům.

Recenzované dílo je originálním a inspirujícím příspěvkem k tomuto tématu. Autor navazuje na svůj předchozí výklad „starého“ práva zemí Dálného výkladu a rozvíjí představu zrodu a vývoje „nového“, doposud ne zcela ustáleného právního systému.

V čísle 5/2017 časopisu *Správní právo* představil M. Tomášek tzv. metodu správního vedení, která na Dálném východě představuje pružný nástroj k prosazování veřejného zájmu tak, že umožňuje uplatňovat regulaci hospodářství bez formálních právních postupů. Tento článek vyústil v závěr, že správní vedení je paralelou ke správnímu právu a správním aktům, odrážejícím recepci kontinentálního, hlavně německého, správního práva.

I v nové knize se setkáme s výkladem o neformálních správních činnostech, závěr je však tentokrát přiléhavější. Čteme, že normy psaného práva a výkladová judikatura naznačují, že se na Dálném východě daří prosazovat mechanismy západního, hlavně kontinentálního správního práva hmotného i procesního. Jisté zpoždění vykazuje v tomto ohledu ČLR, ale náprava je patrně spíše otázkou času a zahraničních tlaků. V prostředí správního dualismu tu ovšem vedle běžných a vynutitelných správních aktů fungují i nástroje správního vedení. Ty jsou sice zákonem upraveny, ale výkladová praxe svědčí spíše o tom, že soudy podporují silnou úlohu státu při naplňování jeho záměrů. Panství prostřednictvím práva a konfuciánská úcta k úředníkům tak nejsou rozhodně zapomenuty.

Na této ukázce, která je administrativistům zvláště blízká, lze demonstrovat způsob výkladu, který nás dokáže lépe zorientovat ve složitém procesu právní akulturace. Téma „nového“ právního systému Dálného východu je z hlediska klíčových právních institutů pojednáno nejprve v rovině recepce zahraničních vzorů. Následuje rozbor aplikace výpůjček z kontinentálního i angloamerického práva způsobem, který lze pojmenovat jako dynamický dualismus. Dynamičnost je dána zejména rychlou ekonomickou transformací, což však

nebrání tomu, aby právní modernizace do jisté míry dokonce dále rozvinula tradiční a hluboce zakořeněné praktiky v duální symbióze. Nejde však jen o aplikaci, ale v nemenší míře i o interpretaci práva. V právních systémech Dálného východu se totiž často setkáváme i s poměrně překvapivou výkladovou soudní praxí, jejímž smyslem nemusí být sjednocování judikatury, ale spíše přizpůsobování již dříve aplikovaných postupů a pravidel nové situaci.

Prolínání hledisek recepce, aplikace a interpretace umožňuje zabývat se i zpětnými vazbami, které vznikají ve světě, v němž se obchodní, ekonomicko-sociální a bezpečnostní vztahy propojují těsněji než kdykoli dříve v minulosti. Tak již výše zmiňované neformální správní působení s určitým právním významem, které se v posledních desetiletích postupně objevovalo v japonském, jihokorejském, thajwanském i čínském právním prostředí, se velmi vzdálilo tomu, co bylo charakteristické pro německou doktrínu a praxi správních aktů. Naproti tomu teoretickou a judikatorní odezvu našel institut „*administrative guidance*“ v různorodých právních řádech ovlivněných správní praxí a v systému globálního správního práva, zdůrazňujícím význam soft-law a flexibilních kompetencí.

Pro administrativisty, kteří přemýšlejí o proměnách právního řádu, je Tomášková kniha cenná i tím, že uvádí správní právo v různých fázích moderního vývoje zemí Dálného východu do spojení s ostatními právními odvětvími. Uvažujeme-li totiž jen v parametrech západních právních systémů, vytváříme si často až příliš rigidní představu o hranicích oddělujících právo správní od práva soukromého či trestního. Je přitom pochopitelné, že pozornost přitahuje díky konstelaci světového obchodu, rozvojové politiky i mezinárodní ochrany průnik různých metod právní regulace na poli hospodářském a sociálním.

Jako červená nit se recenzovanou prací vine otázka propojení práva a politiky. Konfuciánská tradice stojí v kontrapozici k legalistickým vizím vládnutí, což je připomínáno v různých souvislostech týkajících se přeceňování možností právní regulace a zejména toho, co se u nás někdy nazývá legislativní vzteklinou, tedy disfunkcí, při níž předpisy nevládnou, protože jsou efemérní a je jich příliš, jsou inkonzistentní a vedou k absurdním důsledkům.

Recenzovaná kniha nabízí na mnoha místech podněty k přemýšlení o tom, zda by hospodářský zázrak mnoha zemí Dálného východu mohl vůbec v podmínkách přeregulovanosti vzniknout. Řada zajímavých úvah vedených tímto směrem zdůrazňuje distinkci mezi *rule of law* a *rule through law*, tedy mezi panstvím práva a vládnutím prostřednictvím práva. Lze se přitom ztotožnit s názorem autora, že představa upřímného přijetí principu panství práva nad tradičními hodnotami konfuciánské morálky se jeví jako hodně odvážná.

Druhý díl monografie Právní systémy Dálného východu je pozoruhodným výsledkem komparativního výzkumu. Umožňuje čtenářům poněkud se oprostit od často bezvýhodných meditací nad stavem našich správních předpisů a otevřít mysl problémům, které by nás možná měly více zajímat. Jde o knihu

napsanou velmi čtivě a srozumitelně, bez zbytečných formalismů, které naši odbornou literární produkci někdy až nadměrně zatěžují. Doporučuji ji proto všem zájemcům o správní právo.

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.